

Innst. 358 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra finanskomiteen

Dokument 8:100 S (2010–2011)

Innstilling fra finanskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Tore Sanner, Gunnar Gundersen, Arve Kambe og Svein Flåtten om å opprette et uavhengig finanspolitisk råd

Til Stortinget

Sammendrag

Uavhengige finanspolitiske råd kan defineres som offentlig finansierte organisasjoner opprettet av landets myndigheter med ansvar for å framskaffe finanspolitiske analyser og vurderinger uten politisk påvirkning fra regjering eller parlament.

Forslagsstillerne mener at en uavhengig vurdering av finanspolitikken har stor verdi som et konstruktivt faglig korrektiv for Finansdepartementet, og det kan gi både regjering og storting et bredere faglig grunnlag for de finanspolitiske beslutningene.

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede ulike modeller for et uavhengig finanspolitisk råd, med bakgrunn i erfaringer fra andre land og fra Norges Bank Watch, med tanke på etablering i 2012. I saksfremlegget bes det drøftet om et slikt råd bør ligge under Finansdepartementet eller Stortinget, med tanke på å sikre uavhengighet. Det bes også lagt vekt på at kostnadene ved rådet må holdes moderate.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Thomas Breen, Gunvor Eldegard, Irene Johansen, Gerd Janne Kristoffersen, lederen Torgeir Micaelsen, Torfinn Opheim og Dag Ole Teigen, fra Fremskrittspartiet, Ulf Leirstein, Jørund Rytman, Kenneth Svendsen og Christian Tybring-Gjedde, fra Høyre, Gunnar Gundersen, Arve Kambe og Jan Tore Sanner, fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Kristelig Folkeparti, Hans Olav Syversen, og fra Venstre, Abid Q. Raja, viser til at finansministeren har avgitt uttalelse om forslaget i brev av 21. mars 2011 til finanskomiteen. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil gi ros til forlagsstillerne for å ta opp viktigheten av at det er åpenhet og debatt om den økonomiske politikken som føres i landet. Det er også viktig med uavhengighet hos de som vurderer den økonomiske politikken. Den økonomiske politikken og resultatene av denne vurderes i dag fortløpende av uavhengige institusjoner som Statistisk sentralbyrå, OECD og IMF. I spesielle tilfeller nedsettes det offentlige utvalg for ulike problemstillinger, samt at det finnes uavhengige økonomiske miljøer ved våre universiteter, høyskoler og institutter som deltar aktivt med faglige synspunkter i debatten om den økonomiske politikken. Flertallet vil understreke betydningen av at de økonomiske miljøene representerer ulik tradisjon og tankegang.

Flertallet er opptatt av at det er de demokratiske valgte organer, som Stortinget, som på bakgrunn av den kunnskap, de analyser og råd som frembringes, tar beslutningene om hvordan fellesskapets midler skal brukes. Utarbeidelsen av grunnlagsmaterialet vil likevel her som på andre områder ha stor innflytelse på endelig vedtak. Det er betydelig uenighet om mål og prioriteringer i den økonomiske politikken, og mange hensyn må veies opp mot hverandre. Beslutningene om prioriteringene må til slutt fattes av de politiske organer.

Flertallet ser det ikke som formålstjenlig å innføre et finanspolitisk råd nå, etter modell fra andre land som for eksempel Sverige. Flertallet vil imidlertid gi uttrykk for at de erfaringene lederen for Sveriges finanspolitiske råd, Lars Calmfors, i møte med komiteen 14. april 2011 kunne vise til, var interessante, og vil følge de videre erfaringene derfra nøye.

Flertallet har for øvrig ingen flere merknader og tilrår at representantforslaget om å opprette et uavhengig finanspolitisk råd legges ved protokollen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det ut fra demokratiske maktfordelingsprinsipper er viktig at politikken preges av åpenhet og at makt ikke blir for konsentrert. Disse medlemmer mener at et uavhengig finanspolitisk råd kan være hensiktsmessig for å gi uavhengige fagøkonomer en institusjonalisert arena for å se myndighetene i kortene og gi en uavhengig, faglig vurdering av politikken som føres. Disse medlemmer viser til at et slikt råd vil gi et bedre grunnlag for den offentlige debatten og bedre støtte for Stortinget og velgerne i å påse at regjeringen forvalter sitt ansvar på en god måte.

Disse medlemmer viser til at dette i særlig grad vil være viktig i tiden som kommer, når inntektene fra petroleumssektoren etter hvert flater ut og reduseres, samtidig som utgiftene til helse, eldreomsorg og pensjoner øker. Det vil gi omstillingsutfordringer. Et uavhengig finanspolitisk råd vil kunne bidra til at det settes fokus på slike viktige samfunnsutfordringer. Disse medlemmer viser til at en rekke land har slike råd, blant annet våre naboland Sverige og Danmark.

Disse medlemmer viser til at lederen for Sveriges finanspolitiske råd, Lars Calmfors, i møte med komiteen 14. april 2011 kunne vise til gode erfaringer med et slikt råd i Sverige. Disse medlem-

mer viser til at rådet i Sverige har vist seg å være uavhengig og preget av stor faglig integritet – noen ganger kritisk til regjeringen, slik som i spørsmålet om budsjettstimulans under finanskrisen, andre ganger støttende til regjeringen. Disse medlemmer viser til at rådets faglige integritet har ført til at mange av dem som opprinnelig var skeptiske til et slikt råd, nå har blitt positivt innstilt.

Disse medlemmer mener at Norge bør lære av Sveriges erfaringer og opprette et uavhengig finanspolitisk råd. Disse medlemmer viser til at dette innebærer at rådet bør være en liten, ubyråkratisk organisasjon, at rådet får tilstrekkelige ressurser fra opprettelsen, at rådet gis institusjonelle former som garanterer politisk uavhengighet, at noen av rådsmedlemmene hentes fra utlandet for å sikre uavhengighet og nye perspektiver, og at rådet blir gjennstand for jevnlig internasjonale kvalitetsvurderinger.

Disse medlemmer understreker at rådet ikke må bidra til et ekspertvelde, men at dets funksjon skal være å gi faglige vurderinger og råd mens det er opp til folkevalgte politikere å avstemme ulike hensyn og treffe avgjørelser. Disse medlemmer understreker at økonomiske hensyn kun er ett av flere viktige politiske hensyn, men mener det vil være positivt for den offentlige debatten å få frem økonomifaglige motforestillinger til myndighetenes vurderinger om viktige økonomiske veivalg.

Disse medlemmer støtter således forslagsstillernes forslag om å utrede ulike modeller for å opprette et uavhengig finanspolitisk råd med tanke på etablering i 2012, og at det i saksfremlegget drøftes om et slikt råd bør ligge under Finansdepartementet eller Stortinget med tanke på å sikre uavhengighet.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede ulike modeller for et uavhengig finanspolitisk råd, med bakgrunn i erfaringer fra andre land og fra Norges Bank Watch, med tanke på etablering i 2012. I saksfremlegget bes det drøftet om et slikt råd bør ligge under Finansdepartementet eller Stortinget, med tanke på å sikre uavhengighet. Det bes også lagt vekt på at kostnadene ved rådet må holdes moderate.

Komiteens tilråding

Komiteen viser til representantforslaget og til merknadene og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument 8:100 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Tore Sanner, Gunnar Gundersen, Arve Kambe og Svein Flåtten om å opprette et uavhengig finanspolitisk råd – vedlegges protokollen.

Oslo, i finanskomiteen, den 26. mai 2011

Torgeir Micaelsen

leder

Hans Olav Syversen

ordfører

Vedlegg

Brev fra Finansdepartementet v/statsråden til finanskomiteen, datert 21. mars 2011

Dokument 8:100 S (2010-2011) Representantforslag om å opprette et uavhengig finanspolitisk råd

Jeg viser til forslag fra representantene Jan Tore Sanner, Gunnar Gundersen, Arve Kambe og Svein Flåtten om å utrede ulike modeller for et uavhengig finanspolitisk råd, med bakgrunn i erfaringer fra andre land og fra Norges Bank Watch, med tanke på etablering i 2012. Forslaget er oversendt fra Finanskomiteen til uttalelse.

I sin begrunnelse for forslaget skriver representantene at *”en uavhengig vurdering av finanspolitikken har stor verdi som et konstruktivt faglig korrektiv til Finansdepartementet, og ... kan gi både regjeringen og stortinget et bredere faglig grunnlag for de finanspolitiske beslutningene.”*

Åpenhet og debatt om den økonomiske politikken er viktig for å sikre et godt beslutningsgrunnlag og en bred demokratisk forankring. I Norge har vi lang tradisjon for åpenhet og debatt om den økonomiske politikken, både i media og i andre fora. Flere institusjoner, organisasjoner og bedrifter legger jevnlig fram egne økonomiske analyser og vurderinger, og kommer med synspunkter og råd om den økonomiske politikken. Opposisjonspartiene på Stortinget utarbeider egne alternative budsjett-forslag, og SSB kan på anmodning fra fraksjonene i finanskomiteen beregne makroøkonomiske virkninger av disse forslagene. I tillegg til sine kvartalsvise vurderinger av og anslag for utviklingen i norsk økonomi, vurderer SSB også mer langsiktige økonomiske problemstillinger, herunder knyttet til arbeidsmarkedet, pensjonssystemet, offentlige tjenester og utviklingen i offentlige finanser. Den økonomiske politikken og det finanspolitiske rammeverket blir jevnlig vurdert av IMF og OECD. Som forberedelse av viktige beslutninger brukes offentlige utvalg, der både sammensettingen og mandatet tilpasses den aktuelle problemstillingen. Også Stortingets egen utredningskapasitet er styrket de siste årene. Det er således allerede i dag et stort tilfang av uavhengige analyser om aktuelle problemstillinger i den økonomiske politikken.

Debatten rundt analyser og vurderinger av økonomiske problemstillinger viser samtidig at det er betydelig uenighet om mål og prioriteringer i den økonomiske politikken. Slik uenighet må bl.a. ses i sammenheng med at målene favner vidt, og omfatter bl.a. verdiskaping, fordeling, miljø og regional utvikling. I utformingen av den økonomiske politikken må

ulike hensyn veies mot hverandre, og dette gjøres best av demokratisk valgte organer. Finanspolitikken skiller seg i så måte fra pengepolitikken, der det er stor enighet om målsettingen, samtidig som det operative ansvaret er gitt til Norges Bank.

En ansvarlig og troverdig finanspolitikk krever først og fremst tilstrekkelig politisk vilje og disiplin. Et finanspolitisk råd kan verken tjene som en garanti eller en erstatning for dette. Dette kommer klart fram hvis vi ser på erfaringene fra landene rundt oss. USA har nå betydelige ubalanser i offentlige finanser, selv om Congressional Budget office (CBO) er et av de finanspolitiske rådene med lengst tradisjoner og mest ressurser. Også Belgia har betydelige budsjettunderskudd og svært høy statsgjeld, selv om landets finanspolitiske råd har tradisjon helt tilbake til 1936. På den andre siden hadde Sverige god orden i økonomien og solide statsfinanser også før Finanspolitiske rådet ble opprettet i 2007. Det var også delte oppfatninger i Sverige av om det var riktig å opprette rådet. Også i Norge har vi vist at vi kan føre en ansvarlig og troverdig finanspolitikk basert på retningslinjer med bred oppslutning i Stortinget og understøttet av en åpen debatt med innspill fra ulike miljøer.

Det må være bred tillit til de analyser og vurderinger som ligger til grunn for utformingen av den økonomiske politikken. For å styrke Finansdepartementets kontakt med andre økonomiske fagmiljøer vil departementet opprette et rådgivende utvalg for modell- og metodespørsmål. Utvalget skal ikke gi råd om, eller evaluere, den økonomiske politikken eller de årlige budsjettoppleggene, men gi råd om faglige problemstillinger knyttet til Finansdepartementets arbeid med makroøkonomiske problemstillinger. Departementet har tidligere hatt et liknende utvalg, Modellutvalget, som ble opprettet i 1963 og lagt ned i 2003.

Regjeringen legger stor vekt på at vi har en åpen og bred debatt om sentrale samfunnsspørsmål, herunder om utformingen av den økonomiske politikken. Media og en rekke institusjoner, organisasjoner og enkeltpersoner gir daglig viktige bidrag til den levende debatten vi har om disse spørsmålene i Norge. Som finansminister legger jeg stor vekt på å lytte til de rådene som kommer opp. Etter min vurdering er det ikke nå behov for å utrede eller etablere et finanspolitisk råd i Norge. Vi vil imidlertid følge nøye med på erfaringene med finanspolitiske råd i andre land.